

SĂPĂTURI ARHEOLOGICE LA BOIAN-GRĂDIȘTEA ULMILOR

ÎN CURSUL lunii iunie 1957, pe grindul Grădiștea Ulmilor din lacul Boian¹ au fost continuate săpăturile reluate în toamna anului precedent², de astă dată de un colectiv de arheologi și antropologi³, cu fonduri puse la dispoziție de Centrul de cercetări antropologice al Academiei R.P.R.

Lucrările noastre s-au desfășurat în două sectoare: în regiunea așezării Boian A și pe malul de nord al grindului, în dreptul așezării Boian B.

Pentru a salva de distrugere eventualele complexe din marginea actuală, estică a așezării Boian A s-a săpat o mare parte din plaja situată în dreptul ei. La suprafață se aflau diferite unelte de silex și fragmente ceramice de vase din faza Vidra a culturii Boian și foarte rare fragmente ceramice geto-dacice, toate provenind din partea de așezare dărâmată de apele lacului. Dintre cioburile Boian remarcăm fragmente din cutii-suport de formă paralelipipedică, de suporturi cilindrice sau tronconice.

În cuprinsul suprafeței 2 s-a golit o groapă modernă, de formă regulată, plină cu pământ negru, în care erau răspândite în dezordine oasele (în afară de craniu) unui schelet omenesc⁴. În apropiere, în ruptura malului, la 0,20 m adâncime se vedeau câteva oase dintr-un alt schelet de adult. La dezvelire s-a constatat că este un mormânt de creștin. După poziția oaselor, cel decedat a fost culcat pe spate, întins, cu capul spre vest (VSV 258°) și picioarele spre est; mâinile le avea așezate pe abdomen. Lângă schelet și în preajma lui s-au adunat câteva

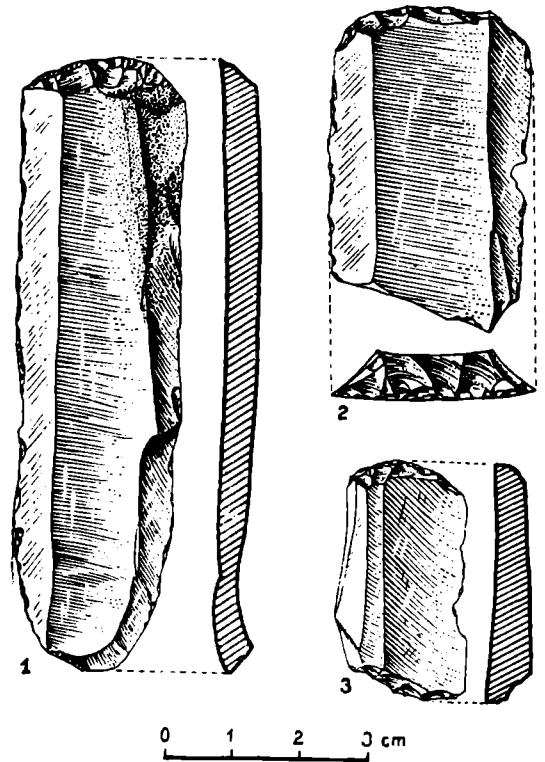

Fig. 1. — Boian A Unelte de silex din faza Vidra.

¹ Pentru săpăturile vechi, a se vedea V. Christescu, *Les stations préhistoriques du lac de Boian*, « Dacia », II, 1925, p. 249—276.

² Eugen Comșa, *Săpăturile arheologice de la Bogata și Boian-Vărăști*, în *Materiale*, V, p. 115.

³ Colectivul a fost compus din: Eugen Comșa, Maria Comșa, Kalanga Abdala, N. Haas, C. Maximilian, Dardu Nicolaescu, Gabriela Petrescu și Gr. Avakian.

⁴ Poate sînt resturile unei suprafețe săpate în 1924.

fragmente de vase lucrate din pastă fină, arse la roșu, cu corpul bombat și margine înaltă și subțire. Ținând seama de poziția mâinilor, apoi de pasta și forma cioburilor găsite lângă schelet, considerăm că mormîntul datează din sec. XI—XIV. În comparație cu acest schelet și în funcție de starea de conservare a oaselor scheletului răvășit, mai sus amintit, credem că și acela datează tot din epoca feudală.

După terminarea lucrărilor de pe plajă, s-au săpat patru șanțuri paralele, perpendiculare pe marginea de sud a așezării Boian A, în afara ei, pentru delimitarea întinderii așezării acesteia. În săpăturile noastre la baza solului vegetal, din

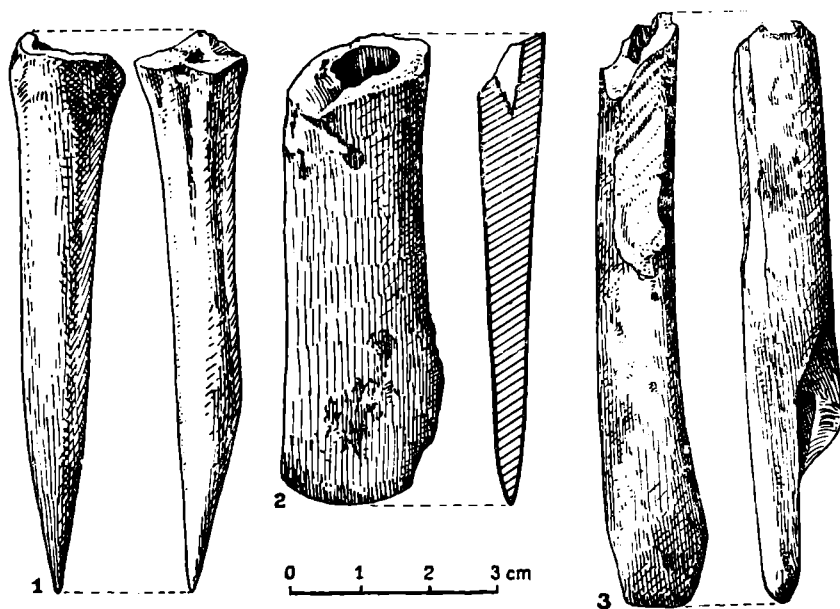

Fig. 2. — Unelte de os din faza Vidra.

loc în loc, se găseau rare unelte de silex (fig. 1), de os (fig. 2) și fragmente ceramice de tip Vidra (fig. 3). Calculînd întinderea așezării în funcție de noile observații, ajungem la concluzia că în prezent așezarea Boian A are o suprafață de aproximativ 40 m × 40 m.

În șanțul 4, săpat în dreptul extremității de vest a așezării A, s-au descoperit două schelete de adulți, la 1 m adîncime (față de nivelul actual al terenului), în pămînt galben¹. Gropile mormintelor nu au putut fi delimitate, căci pămîntul de umplutură nu se deosebea de pămîntul viu din jur. Scheletele erau apropiate unul de altul și se aflau la aceeași adîncime. Morții au fost înmormîntați² în poziție chircită moderată, pe partea stîngă, cu craniul spre est-sud-est (fig. 4). Caracteristica acestor două schelete constă în poziția mâinilor. Mîna stîngă este îndoită din cot și așezată cu palma în dreptul obrazului, iar mîna dreaptă întinsă în lungul corpului spre genunchi. Femurele formează unghi drept cu coloana vertebrală. Lîngă schelete nu s-a găsit nici un obiect care să ne ajute la datarea lor. Dar, avînd în vedere că ambele schelete au aceeași poziție ca și scheletul descoperit în anul

¹ Pentru scheletul de același tip descoperit în 1956, vezi N. Haas, C. Maximilian, D. Nicolaescu, *Studiu antropologic asupra scheletului neolitic de la Boian-Vărăști*, Materiale, V, p. 131—142 și Eugen Comșa,

Cîteva date despre ritul funerar al culturii Boian, în SCIV, IX, 3—4, 1958, p. 401—407.

² Mormîntul nr. 2 = ESE 108°; mormîntul nr. 3 = ESE 114°.

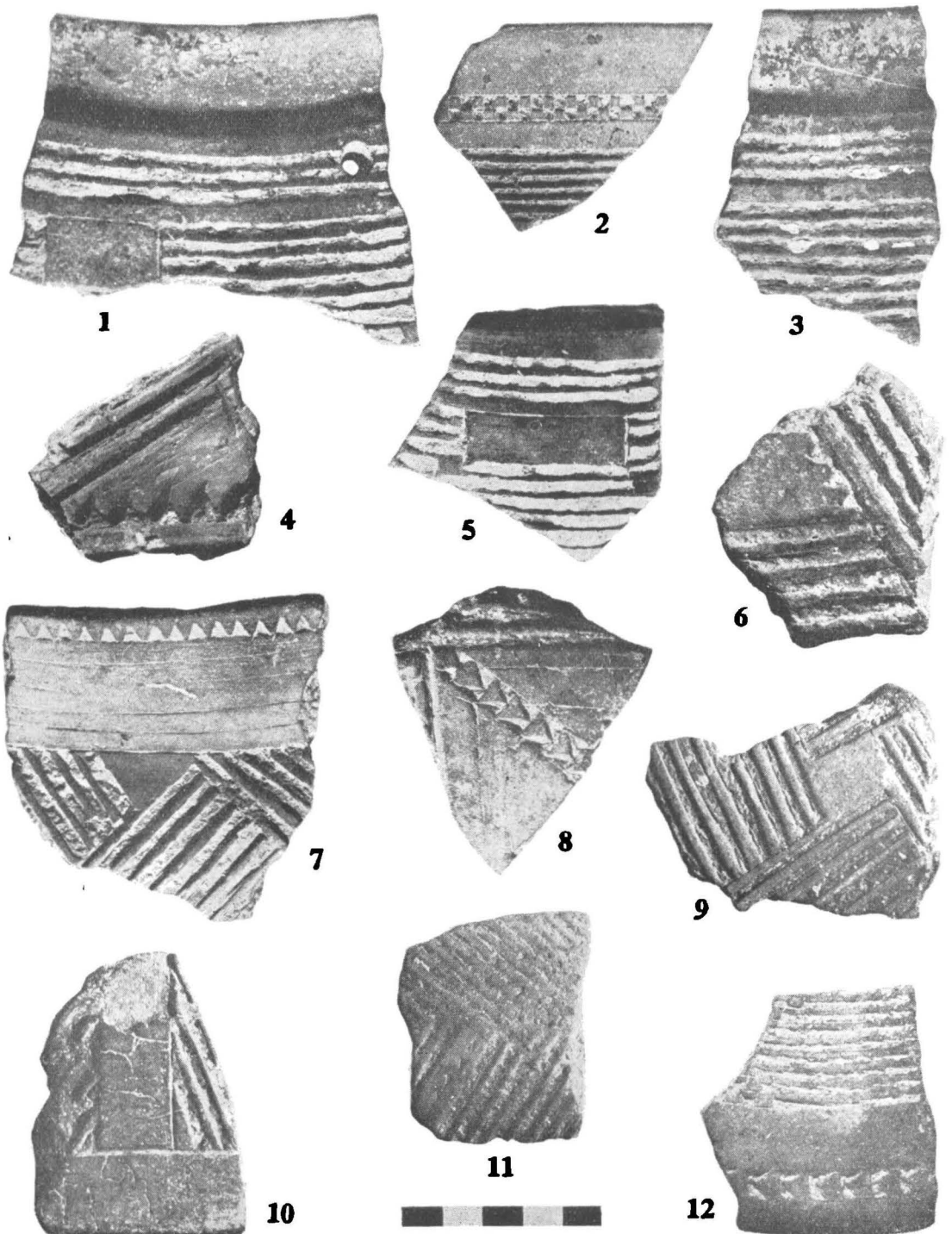

Fig. 3. — Fragmente ceramice din faza Vidra.

1956 (suprapus de o groapă cu materiale de tip Vidra) și se deosebesc prin poziție și inventar de mormintele gumelnițene târzii din dreptul așezării Boian B, le atribuim tot culturii Boian. În același șanț, într-o casetă săpată la câțiva metri de cele două morminte descrise, s-au găsit, tot în pământ galben, oase din mâinile și picioarele unui al treilea schelet în poziție chircită. Restul scheletului a fost distrus de o groapă geto-dacică. Sîntem de părere că și aceste oase au făcut parte dintr-un schelet contemporan cu celelalte două.

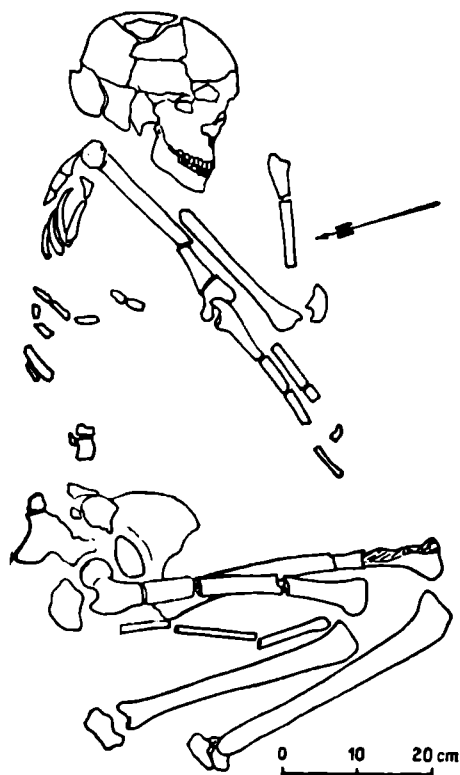

Fig. 4. — Scheletul din mormîntul Boian (2).

pe o porțiune restrînsă în lungul malului. Din cauza plantației de sălcii nu a fost posibilă săparea în întregime a suprafeței, ci am fost nevoiți să săpăm șanțuri paralele, despărțite prin maluri mai mult sau mai puțin largi. Pe locul cercetat, la baza stratului de sol vegetal se aflau rare fragmente ceramice din a doua epocă a fierului, iar pînă la aproximativ 1,50 m adîncime urmează un strat de pământ de culoare galbenă (cu cioburi rare de tip Gumelnița), corespunzător locuirii din stratul inferior gumelnițean al așezării Boian B. Pe malul lacului, la baza stratului de pământ galben, în șanțul 2, s-a găsit un depozit de unelte de silex, alcătuit din lame și răzuitoare. Toate unelte sînt lucrate din silex de culoare galbenă, specific așezărilor neolitice din regiune, originar din platforma prebalcanică.

La câțiva metri distanță, în șanțul 7, la 1 m adîncime, s-a observat la săpat o suprafață de pământ de culoare galbenă, mărginită de o dungă circulară de pământ ars la roșu. Culoarea roșie a cerului scădea în intensitate dinspre interior la exterior. Nu putea fi nici o îndoială că ne aflam în fața unui cuptor. La golire și dezvelire s-a ajuns la concluzia că zona lui superioară a fost dărîmată în parte, încă din vechime. Vatra cuptorului, de formă rotundă (de 1,20 m × 1,45 m),

În alte două șanțuri s-au găsit complexe din epoca geto-dacică. La extremitatea sudică a șanțului 1 S au fost dezvelite rămășițele unei construcții de suprafață făcută din pari, împletitură de trestii și lipitură de lut. Locuința a fost distrusă prin foc. Resturile de lipitură arsă sînt răspîndite pe o suprafață de formă aproximativ rotundă. Printre bulgării de lipitură se aflau mai multe fragmente de vase lucrate din pastă grosolană, ornamentate cu brîuri alveolare în relief, mai multe frînturi de vase cenușii și cîteva cioburi de amfore. Toate aceste materiale sînt caracteristice sfîrșitului epocii geto-dacice.

Acum câțiva ani N. Anghelescu de la Muzeul din Călărași a descoperit și cercetat două morminte, pe malul de nord al grindului,¹ în dreptul așezării Boian B. În anul 1956, în același loc, la o cercetare de suprafață s-au observat, în mal, oase din cîteva schelete distruse sau deranjate de apele lacului. Spre a salva de distrugere mormintele din zona respectivă, săpăturile noastre s-au desfășurat

¹ Informație verbală de la N. Anghelescu.

a fost fățuită cu grijă pe toată întinderea ei (deci nu a avut pilon central sau perete median). Malul cuptorului, boltit, s-a păstrat pînă la 0,15—0,20 m înălțime. Prin comparație cu cuptorul similar descoperit de F. Lászlo la Ariușd¹, ajungem la concluzia că și acesta este cuptor de olărie. Cele câteva fragmente ceramice găsite în interiorul lui dovedesc că el datează din timpul culturii Gumelnița.

Aproape de extremitatea apuseană a așezării Boian B, s-a găsit întîmplător și un vâscior de piatră,² de formă tronconică, scund cu fundul micuț. Pe același loc se aflau diferite cioburi și unelte de silex gumelnițene. Avînd în vedere mediul arheologic, presupunem că și vâsciorul de piatră a fost întrebuințat de purtătorii culturii Gumelnița. Pînă în prezent, la nord de Dunăre, încă nu se cunoșteau vase neolitice de piatră. Ele sînt reprezentate mai bine în Bulgaria și Iugoslavia.

Pe malul grindului, în șanțul 8, la 0,25 m adîncime, la baza stratului de sol vegetal, s-au dezvelit oasele unui schelet omenesc, întins pe spate, cu craniul spre SSE 168°. Mîinile îndoite din coate erau așezate cu palmele pe umeri. Din picioare s-a păstrat un femur întreg și o porțiune din celălalt³. Lîngă schelet nu se afla nici un obiect. Mormîntul este mai tîrziu decît cultura Gumelnița, deoarece stratul de pămînt de sub el conține fragmente ceramice gumelnițene. Neavînd inventar, pentru datarea lui mai precisă sîntem nevoiți să recurgem la analogii. Schelete cu o astfel de poziție rituală au fost găsite pînă acum în rare cazuri pe teritoriul țării noastre. În literatura de specialitate sînt publicate informații despre trei morminte, asemănătoare cu al nostru, datate de descoperitori în prima epocă a fierului. Primul dintre schelete a fost cercetat la Poiana⁴. Mortul fusese întins pe spate, cu genunchii închirciți, cu brațele îndoite din coate și cu palmele așezate lateral în dreptul umerilor. Pe baza observațiilor stratigrafice, mormîntul a fost pus în legătură cu nivelul Poiana I₃ și datat la sfîrșitul primei epoci a fierului. Un alt schelet tot fără inventar, cu aceeași poziție, s-a descoperit pe locul numit Fîntîna din Cîmp, din satul Ciorani (r. Adjud).⁵ În sfîrșit, al treilea schelet întins pe spate cu genunchii chirciți, căzuți pe o parte, cu o mîină întinsă și cu cealaltă îndoită din cot și pusă cu palma în dreptul umărului respectiv, s-a găsit în condiții stratigrafice precise, la Popești (r. Mihăilești)⁶ și a fost datat de asemenea în prima epocă a fierului. Avînd în vedere analogiile citate, presupunem că și mormîntul de pe malul grindului Grădiștea Ulmilor datează din aceeași epocă.

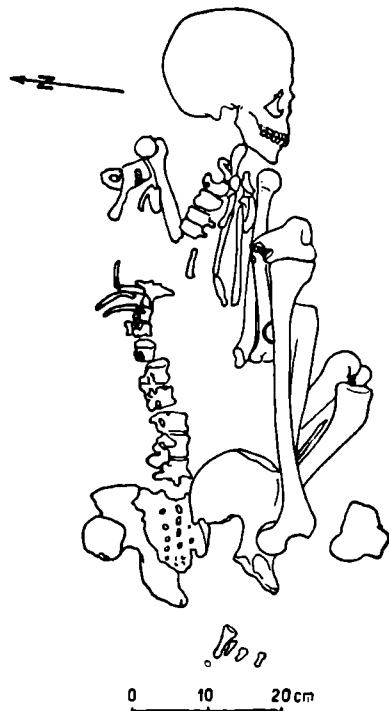

Fig. 5. — Grădiștea Ulmilor. Schelet de la sfîrșitul culturii Gumelnița (5).

¹ Fr. Lászlo, *Fouilles à la station primitive de Érőd (1907—1912)*, în *Dolg Cluj*, V, 1914, p. 406 și fig. 43 de la p. 345.

² După analiza macroscopică făcută de prof. Em. Pache Protopopescu, vasul este de calcar cristalizat. Materia primă este probabil originară din nord-estul României sau sudul Dobrogei.

³ La începerea săpăturilor, femurul era în între-

gime dezvelit de apă, de aceea nu știm dacă picioarele au fost întinse sau chircite.

⁴ Radu Vulpe și colectivul, *Activitatea șantierului arheologic Poiana-Tecuci*, 1950, în *SCIV*, II, 1, 1951, p. 209.

⁵ Radu Vulpe și colectivul, *Șantierul Poiana*, în *SCIV*, III, 1952, p. 211.

⁶ Informație verbală, Radu Vulpe.

În șanțurile săpate pe malul grindului s-au descoperit apoi din loc în loc schelete omenești, făcând parte dintr-un cimitir. La suprafață nu se observă nici o urmă de movilă. Din cauza malurilor dintre șanțuri nu sîntem încă în măsură să precizăm densitatea reală a mormintelor din marginea actuală a cimitirului. Judecînd în funcție de mormintele studiate, se constată totuși o grupare a lor în regiunea centrală a sectorului cercetat, în rest ele sînt mai rare. În total s-au studiat 11 morminte, între care șapte cu schelete întregi, iar în patru s-au descoperit craniile izolate sau cu cîteva oscioare. În realitate, craniile nu au fost izolate și nu ne găsim în fața unor înmormîntări rituale de craniile. Faptul se explică prin aceea că trei din ele se aflau chiar lîngă mal, restul oaselor din scheletele lor fiind distruse și împrăștiate de apă. Al patrulea craniu se afla mai departe de mal, dar a aparținut unui copilăș, din scheletul căruia s-a mai păstrat și un humerus, restul oaselor desigur au putrezit în pămînt. Mormintele se repartizează astfel: patru sînt de copii și șapte de adulți. Este vorba așa dar de un cimitir obișnuit. Gropile mormintelor au fost săpate în pămînt de culoare galbenă și umplute cu același fel de pămînt, de aceea nu s-a observat nivelul de la care s-au săpat și nici forma lor. Toate scheletele s-au găsit în poziție chircită, pe partea stîngă, la adîncimi variabile între 1—1,46 m față de malul înalt al grindului. Deosebiri în privința orientării sînt relativ mici, craniile sînt spre ENE sau ESE. Brațele îndoite din coate au palmele așezate în dreptul obrazului, iar picioarele sînt îndoite moderat (în două cazuri exagerat, cînd genunchii ajung la bărbie). Aproape fiecare din scheletele păstrate întregi a avut inventar. Lîngă două schelete s-a găsit cîte o așchie sau lamă de silex, un altul a avut lîngă piept o sulă de aramă (fig. 5) fragmentară și lîngă umărul drept al unui schelet se afla un vâscior scund de lut ars, cu corpul bombat și gîtul spart din vechime. Lîngă un singur schelet s-au observat urme de materie roșie (ocru?).

Observațiile stratigrafice pentru datarea cimitirului sînt încă puține. Scheletul din mormîntul hallstattian prezentat (descoperit la 0,25 m adîncime) suprapune direct unul din scheletele din cimitir, așa dar scheletul ca și întreg grupul de morminte, din care face și el parte, datează dintr-o perioadă dinainte de prima epocă a fierului. Lîngă unele schelete sau chiar sub ele s-au găsit fragmente ceramice de tip Gumelnița (din fazele timpurii) și chiar gropile mormintelor sînt săpate în stratul de pămînt galben cu rare cioburi gumelnițene. Prin urmare nu poate fi nici o îndoială că cimitirul datează între faza timpurie a culturii Gumelnița și prima epocă a fierului. Pentru o datare mai precisă trebuie să folosim obiectele descoperite lîngă schelete. Sula de aramă, fragmentară, prin forma ei (de secțiune rotundă spre vîrf și de secțiune dreptunghiulară spre capătul opus, ce servea la fixarea uneltei în mînerul de os) are analogii apropiate în așezările gumelnițene (ca de exemplu la Gumelnița¹, Glina², Vidra³). Amintim ca element principal pentru datarea mormintelor un ac de aramă, cu cap bilobat, găsit lîngă unul din cele două schelete cercetate de N. Anghelescu⁴. După cîte știm, acele de aramă cu cap bilobat au fost utilizate în sudul țării noastre⁵ și în nord-estul Bulgariei⁶ numai de purtătorii culturii Gumelnița.

În același cimitir sînt însă și alte morminte cu scheletele orientate aproximativ la fel, dar cu unele deosebiri în privința poziției de înmormîntare sau a

¹ Vladimir Dumitrescu, *Fouilles de Gumelnița*, «Dacia», II, 1925, p. 98.

² Informație M. Petrescu-Dîmbovița.

³ Informație Dinu V. Rosetti.

⁴ Informație N. Anghelescu.

⁵ Dinu V. Rosetti, *Săpăturile de la Vidra*, în PMMB, I, 1934, p. 23.

⁶ Gheorghii Gheorghiev, Nikola Anghelov, *Разкопки на селищната могила до Русе през 1950—1953 година*, în *Izvestiia-Institut*, XXI, 1957, p. 70.

inventarului. Astfel, un schelet descoperit la 0,80 m adâncime, prin poziția oaselor dovedește că mortul a fost întins pe spate, cu mâna dreaptă îndoită din cot, cu palma pusă în dreptul cotului stîng, iar mâna stîngă îndoită din cot și așezată cu palma lângă bazin, în stînga. Picioarele au fost puțin îndoite, pe stînga. Din aceeași categorie face parte și un mormînt cu scheletul chircit puternic și avînd în dreptul umărului un văscior. Prin pastă și formă, acesta are analogii apropiate în mormintele usatoviene din preajma orașului Odessa¹.

Buzuindu-ne pe observațiile de pînă acum (toate scheletele se află aproximativ la aceeași adâncime, iar variabilitatea orientării este redusă) considerăm că înmormîntările s-au făcut în cimitir într-o singură perioadă. Prezența elementelor de inventar gumelnițene și de aspect usatovian arată că este vorba de o perioadă de la sfîrșitul culturii Gumelnița, cînd a început pătrunderea tot mai intensă în Muntenia, a elementelor răsăritene din spre stepa nord pontică. Studiul antropologic preliminar² vine în sprijinul datării propuse, căci s-a constatat că majoritatea craniilor sînt de tip mediteranean³, deci se leagă mai mult de fondul local, gumelnițean.

Aproximativ din același timp cu cimitirul studiat sînt și cimitirele de la Brăița⁴, de la Rusciuc (Ruse)⁵ și de la Balbunar (Kubrat)⁶.

Cimitirul de la Boian este plan ca și cele de la Rusciuc și Balbunar, dar toate trei se deosebesc de cimitirul de la Brăița, deoarece deasupra acestuia se afla o movilă funerară. În legătură cu cimitirul de la Brăița vrem să atragem atenția că deși majoritatea mormintelor de acolo, după inventar și după datele antropologice, aparțin fazei Usatovo și culturii mormintelor cu ocră, totuși, printre ele sînt morminte care după datele antropologice⁷ se pot lega de fondul local. În cazul cimitirelor de la Rusciuc și Balbunar este drept că o serie de morminte, mai ales cele găsite la Ruse, la peste 2 m adâncime, cu vase bitronconice, pictate cu grafit, sînt ale purtătorilor culturii Gumelnița⁸, dar, în ambele așezări, la adîncimi mai mici, s-au dezvelit și alte schelete ce nu pot fi puse în legătură cu cultura Gumelnița propriu-zisă, ci mai curînd cu cultura mormintelor cu ocră.

Astfel, săpăturile din anul 1957 de pe grindul Grădiștea Ulmilor de la Boian, efectuate în strînsă colaborare cu antropologii, au dus pe de o parte la confirmarea ritului funerar al purtătorilor culturii Boian și la îmbogățirea documentării noastre cu privire la tipul antropologic al oamenilor acestei culturi, iar pe de altă parte, la descoperirea unui cuptor de olărie gumelnițean, a unui vas de piatră și la studierea din toate punctele de vedere a scheletelor din porțiunea de nord a cimitirului gumelnițean tîrziu.

EUGEN COMȘA

¹ Cîteva vase de acest tip sînt expuse împreună cu celelalte vase usatoviene la Muzeul din Odessa.

² Oasele scheletelor descoperite în 1957 se află la Centrul de Cercetări antropologice și sînt studiate de Olga Necrasov, N. Haas, C. Maximilian și Dardu Nicolaescu.

³ După precizările antropologilor amintiți. De observat, că tocmai scheletul cu văscior la umăr este brahicran.

⁴ N. Harțuchi și I. T. Dragomir, *Săpăturile arheologice de la Brăița (r. Brăila, reg. Galați)* în *Materiale*, III, 1957, p. 139—142.

⁵ D. Kostov, *Предисторическата могила до Русе*, în *Godišnik-Sofia*, 1922—1925, p. 68—69; Gh. Gheorghiev, Nikola Anghelov, *Разкопки на селищната могила до Русе през 1948—1949 г.* în *Izvestiia-Institut*, XVIII, 1952, p. 119 și urm.; aceiași, *Разкопки*

на селищната могила до Русе през 1950—1953 година, în *Izvestiia-Institut*, XXI, 1957, p. 112—121.

⁶ V. Milkov, *Селищната могила при с. Балбунар*, în *Izvestiia-Institut*, IV, 1926—1927, p. 277—282.

⁷ Nu am putut folosi toate observațiile arheologice, deoarece studiul lui Ioan T. Dragomir despre acest cimitir, se afla sub tipar (*Materiale*, V). Datele antropologice sînt citate din studiul semnat de Olga Necrasov și Maria Cristescu, *Contribuție la studiul antropologic al scheletelor din complexul mormintelor cu ocră de la Brăița*, în *SCIV*, VIII, 1—4, 1957, p. 81 și 82.

⁸ Gh. Gheorghiev, Nikola Anghelov, *op. cit.*, de exemplu: mormîntul nr. 2 de la 2,25 m adîncime (p. 117) și mormîntul nr. 3 de la 2,45 m adîncime (p. 120).

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ РАСКОПКИ В БОЯНЕ — ГРЭДИШТЯ-УЛМИЛОР

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

В июне 1957 г. в сотрудничестве с Антропологическим центром были продолжены раскопки в Грэдиштя-Улмилор у озера Боян. Для установления границ южного края поселения Боян А было вырыто несколько параллельных траншей. Сделанные наблюдения позволяют уточнить, что от древнего поселения осталась площадь всего лишь в 40×40 м, остальная же часть была размыва водами озера. На западном крае поселения Боян А были обнаружены два погребения типа Боян. Скелеты, в слегка скорченном положении, лежали на левом боку, с черепами, ориентированными на В—ЮВ. Левая рука была согнута в локте, а правая — вытянута вдоль тела. Инвентаря при скелетах не было найдено, но по своему положению и направлению они сходны со скелетом Боян, открытым в 1956 г. под ямой с матерьялом типа Видра (рис. 4).

Раскопками, произведенными на северном берегу острова Грэдиштя-Улмилор против поселения Боян В на глубине 0,25 м, был раскрыт скелет, вытянутый на спине, с согнутыми в локте руками и с ладонями на плечах. По положению скелета это погребение аналогично комплексам первой эпохи железа в Пояне и Попешти. В том же раскопе, примерно на глубине 1 м, были обследованы 11 погребений (7 целых скелетов и 4 черепа), представляющих собою часть древнего некрополя. Черепа не были изолированы от своих скелетов, но были разбросаны и повреждены водой. Скелеты лежали на левом боку в скорченном положении с черепами, ориентированными на В—СВ, либо В—ЮВ. Руки были согнуты в локте и с ладонями у лица. Ноги были более или менее согнуты. Подле скелета находились кремневые отщепы и резцы, медная игла, а в одном случае обожженный глиняный горшочек. Скелет из погребения первой эпохи железа перекрывал один из скелетов некрополя, а в погребальных ямах были найдены фрагменты керамики начала культуры Гумельница. Изучая инвентарь погребения, найденного Н. Ангелеску, некрополь можно отнести к концу гумельницкой культуры.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

- Рис. 1. — Боян А. Кремневые орудия фазы Видра.
 Рис. 2. — Костяные орудия фазы Видра.
 Рис. 3. — Фрагменты керамики фазы Видра.
 Рис. 4. — Скелет из погребения культуры Боян (М. 2).
 Рис. 5. — Грэдиштя-Улмилор. Скелет конца гумельницкой культуры (М. 5).

FOUILLES ARCHÉOLOGIQUES À BOIAN—GRĂDIȘTEA ULMILOR

RÉSUMÉ

Le mois de juin 1957 a permis de continuer les fouilles à Grădiștea Ulmilor (lac de Boian) en collaboration avec le Centre d'Anthropologie. Quelques tranchées parallèles ont permis de déterminer la limite méridionale de l'établissement Boian A. Les observations faites à cette occasion ont permis de préciser qu'il ne reste plus de l'ancienne station qu'une surface d'environ 40×40 m, le reste ayant été englouti par le lac. A hauteur de la lisière occidentale de l'établissement Boian A, on a découvert et examiné deux tombes du type Boian. Les squelettes, légèrement repliés et couchés sur le côté gauche, avaient le crâne disposé vers l'Est-Sud-Est. Le bras gauche était replié, tandis que le bras droit était allongé le long du corps. Les squelettes n'ont aucun inventaire, mais ils ressemblent, par leur position et leur orientation, au squelette Boian, découvert en 1956 sous une fosse contenant des matériaux du type Vidra (fig. 4).

Les fouilles exécutées sur la rive septentrionale de la Grădiștea Ulmilor, devant la station Boian B, ont permis de découvrir, à 0,25 m de profondeur, un squelette étendu sur le dos, les bras repliés et les paumes placées sur les épaules. En raison de la position du squelette, cette tombe trouve des analogies dans le cadre des complexes de Poiana et de Popești, datant de la première période de l'âge du fer. Dans le même secteur de fouilles, à un mètre de profondeur environ, l'auteur a examiné onze sépultures (7 squelettes entiers et 4 crânes) appartenant à une nécropole. Initialement, les crânes n'étaient pas isolés, mais les squelettes auxquels ils appartenaient ont été éparpillés et détruits par l'eau. Les squelettes entiers étaient recroquevillés,

couchés sur le côté gauche, et les crânes à orientation Est-Nord-Est ou Est-Sud-Est. Les bras étaient repliés, avec les paumes devant le visage. Les jambes étaient plus ou moins pliées. A côté des squelettes, il y avait des éclats ou des lames en silex, une épingle en cuivre et, dans un seul cas, un petit récipient en terre cuite. Le squelette de cette tombe appartenait à la première période de l'âge du fer et était disposé au-dessus de l'un des squelettes de la nécropole, et des fragments céramiques appartenant au début de la civilisation de Gumelnița ont été trouvés dans les fosses des sépultures. En tenant compte également de l'inventaire d'une tombe, qui a été trouvée par N. Anghelescu, on peut dater la nécropole de la période finale de la civilisation de Gumelnița.

EXPLICATION DES FIGURES

- Fig. 1. — Boian A. Outils en silex appartenant à la phase Vidra.
Fig. 2. — Outils en os de la phase Vidra.
Fig. 3. — Fragments céramiques appartenant à la phase Vidra.
Fig. 4. — Squelette de la tombe n° 2, appartenant à la civilisation de Boian.
Fig. 5. — Grădiștea Ulmilor. Squelette de la période finale de la civilisation de Gumelnița (n° 5).
-